

Wyrok z dnia 20 września 2011 r.

I UK 30/11

Nagroda pieniężna wypłacana na podstawie układu zbiorowego pracy z okazji uroczystego Dnia Górnika wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Nie stanowi tej podstawy tradycyjne „barbórkowe” przysługujące w naturze lub ekwiwalencie, będące równowartością tego świadczenia w naturze.

Przewodniczący SSN Zbigniew Hajn, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 września 2011 r. sprawy z odwołania J. Spółki Węglowej SA w J.Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o wydanie pisemnej interpretacji przepisów w zakresie składek na ubezpieczenie społeczne, na skutek skargi kasacyjnej J. Spółki Węglowej SA w J.Z. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 lipca 2010 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną i zasądził od J. Spółki Węglowej SA w J.Z. na rzecz organu rentowego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 6 lipca 2010 r. oddalił apelację J. Spółki Węglowej SA w J.Z. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach z dnia 13 listopada 2009 r., oddalającego odwołanie tej Spółki od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. z dnia 25 maja 2009 r. o pisemnej interpretacji przepisów w kwestii uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych kwoty przychodu z tytułu „nagrody barbórkowej”.

Zaskarżoną decyzją organ rentowy uznał za nieprawidłowe stanowisko Spółki zawarte w jej wniosku z dnia 29 kwietnia 2009 r. o interpretację § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z 18 grudnia 1998 r.), że „nagroda barbórkowa” wypłacana z tytułu Dnia Górnika wypełnia zakres użytego w tym przepisie pojęcia „świadczenie z tytułu uroczystego dnia” i jako taka jest zwolniona z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W ocenie organu rentowego, „nagroda barbórkowa” w świetle § 2 ust. 1 pkt 21 tego rozporządzenia nie została wyłączona z ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, a tym samym na ubezpieczenie zdrowotne, a także FP i FGŚP.

W odwołaniu od tej decyzji Spółka wskazała, że „nagroda barbórkowa” jest świadczeniem przyznawanym z okazji Dnia Św. Barbary, przyznawanym na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r. oraz zakładowych układów zbiorowych pracy i regulaminów. Akty te stanowią, że nagroda ta jest przywilejem płacowym, który nie jest uzależniony od woli pracodawcy, bo przyznawana jest w wypadku spełnienia przez pracownika ściśle określonych warunków. Nie stanowi zatem nagrody w rozumieniu art. 105 k.p., ale jest dodatkowym świadczeniem branżowym przyznawanym z tytułu uroczystego dnia, który nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie Spółki, uznając interpretację organu rentowego za prawidłową. Z brzmienia § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. wynika, że wyłączenie z podstawy wymiaru składek obejmuje „dodatkowe świadczenia nie mające charakteru deputatu przyznawane na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy, tj. ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne barbórkowe, z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni”. O tym, że nie jest to wyliczenie przykładowe przesądza zwłaszcza użyte sformułowanie „to jest”. Co istotne, dla wskazania dodatkowych świadczeń ustawodawca posłużył się nazewnictwem z Karty Górnika oraz układów zbiorowych pracy obowiązujących w Spółce. Świadczenie pieniężne będące przedmiotem interpretacji, zarówno w § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczegółowych

przywilejów dla pracowników górnictwa - Karta Górnika (Dz.U. Nr 2, poz. 13 ze zm. powoływanej dalej jako Karta Górnika), jak i w Układzie Zbiorowym Pracy dla Pracowników Zakładów Górniczych z dnia 21 grudnia 1991 r. oraz w zakładowych uregulowaniach płacowych zostało określone i nazwane nagrodą z okazji „Dnia Górnika”, czyli z okazji uroczystego dnia, pomimo tego, że z zasad jej przyznawania i wypłacania nie wynika, aby miało ono charakter nagrody w rozumieniu art. 105 k.p. Nie ulega zatem wątpliwości, że na gruncie § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. nagroda pieniężna z okazji „Dnia Górnika” nie została wyłączona z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a tym samym z podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pracowników oraz na FP i FGŚP.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację Spółki od tego wyroku dzieląc w pełni stanowisko Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że posłużenie się przez ustawodawcę pojęciem „nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni” nie może być rozumiane w ten sposób, że obejmuje ono swoim zakresem wyłącznie nagrody w rozumieniu art. 105 k.p. Nie ma podstaw twierdzenie, że skoro „nagrada barbórkowa” nie spełnia wymienionych w tym przepisie przesłanek, to powinna podlegać wyłączeniu z podstawy wymiaru składek. Słusznie uznał Sąd Okręgowy, iż nazwanie w przepisach branżowych świadczenia będącego przedmiotem interpretacji „nagrodą z okazji Dnia Górnika”, nie oznacza, że jest ono nagrodą w myśl art. 105 k.p. Przepisy prawa pracy nazywają bowiem nagrodami także niektóre świadczenia, które pracodawca jest obowiązany wypłacać pracownikom, jeżeli spełniają określone przesłanki, np. nagrody jubileuszowe. Nie są to jednak nagrody w rozumieniu art. 105 k.p., lecz roszczeniowe świadczenia płacowe, przysługujące niezależnie od woli pracodawcy.

W skardze kasacyjnej Spółka zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności § 2 ust 1 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. w związku z art. 65 k.c., przez jego niewłaściwą interpretację i zastosowanie, polegające na uznaniu, że zawarta w Zakładowych Układach Zbiorowych skarżącej „nagrada barbórkowa” wypłacana z tytułu Dnia Górnika: 1) nie jest świadczeniem przyznawanym z tytułu uroczystych dni jak tradycyjne barbórkowe, 2) jest nagrodą z tytułu uroczystych dni, oraz 3) jako nagroda z tytułu uroczystego dnia stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz FP i FGŚP. Okolicznościami uzasadniającymi przyjęcie skargi do rozpoznania są: 1) wy-

stępowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, czy zakresem znaczeniowym „świadczenia z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne barbórkowe” może być objęte również świadczenie, które nie zostało tak nazwane literalnie, lecz „nagrodą barbórkową” bądź „nagrodą z tytułu Dnia Górnika” przyznawaną na podstawie układów zbiorowych pracy obowiązujących w branży górniczej, 2) potrzeba wykładni § 2 ust 1 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r., przez rozstrzygnięcie, co wchodzi w zakres znaczeniowy powołanych w tym przepisie pojęć „świadczenia z tytułu uroczystych dni” i „nagrody pieniężnej z tytułu uroczystego dnia” oraz ustalenie różnicy pomiędzy tymi pojęciami, ponieważ brakuje jednoznacznej wykładni wymienionych pojęć w powiązaniu z innymi użytymi w tym przepisie, co powoduje odmienne orzekanie Sądów w podobnych sprawach i w szczególności prowadzi do różnicowania charakteru przywilejów płacowych lub świadczeń z tytułu uroczystego dnia przyznawanych przez poszczególne branże (hutnictwo, górnictwo), 3) oczywiste uzasadnienie skargi, ponieważ literalne nazwanie świadczenia jako „nagrody barbórkowej” lub „nagrody z okazji Dnia Górnika” prowadzi do wniosku, że należy je traktować jako nagrodę w rozumieniu spornego w interpretacji przepisu. Zdaniem skarżącej, organ rentowy oraz Sądy obu instancji, oceniając charakter prawny „nagrody z tytułu Dnia Górnika”, porzestały na językowym jej brzmieniu „nagroda” funkcjonującym w zakładowych układach zbiorowych, uznając to świadczenie jako „nagrodę z tytułu uroczystego dnia”. Tymczasem prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy wymaga sięgnięcia do innych metod wykładni, ponieważ przedmiotowe świadczenie (nagroda) nie mieści się w tradycyjnym pojęciu nagrody w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy, co wymaga ustalenia jej zakresu znaczeniowego oraz wyznaczenia różnic pomiędzy „świadczeniem z tytułu uroczystego dnia” a „nagrodą z tytułu uroczystego dnia”. W konsekwencji skarżąca domagała się uchylenia w całości zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonych wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania skarżącej w całości i zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest bezzasadna, ponieważ zawartość normatywna § 2 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r., zgodnie z którą podstawy wymiaru składek nie stanowią dodatkowe świadczenia niemające charakteru deputatu przyznawane na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy, tj. ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni, nie pozostawia wątpliwości, że niemające charakteru deputatu i wypłacane z okazji uroczystych dni na podstawie branżowych lub układowych przepisów szczególnych nagrody pieniężne o innym charakterze prawnym niż wymienione w tym przepisie: ekwiwalenty z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci oraz świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, są wliczane do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Wszystkie te dodatkowe przywileje pracownicze nie mają charakteru świadczeń lub nagród uzależnionych od uznania pracodawcy, bo co do zasady stanowią dodatkowe świadczenia pracodawców o naturze wynagrodzeniowo-rozszczeniowej, co oznacza, że uprawniony pracownik może dochodzić ich realizacji na drodze sądowej.

Rozróżnienie podlegających wliczeniu do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nagród pieniężnych z okazji uroczystego Dnia Górnika od innych świadczeń przyznawanych z okazji tego święta górniczego, które nie wchodzą do podstawy wymiaru składek, powinno być dokonywane na podstawie norm branżowych i układowych, które kreują tego typu szczególne przywileje pracownicze. I tak Karta Górnika stanowi, że z okazji przypadającego 4 grudnia wolnego od pracy święta górniczego - Dnia Górnika, w zakresie praw honorowych przysługują zarówno nagroda w wysokości miesięcznego wynagrodzenia, obliczonego jak za urlop wypoczynkowy (§ 3 ust. 1 i 2), jak i, „ponadto” tradycyjne „barbórkowe” w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym stanowiącym równowartość tego świadczenia w naturze (§ 3 ust. 3). Z tymi przepisami branżowymi Karty Górnika zbieżne są postanowienia zawieranych w branży górnictwa węgla kamiennego układów zbiorowych pracy, które „niezależnie”, tj. obok nagród pieniężnych wypłacanych z okazji Dnia Górnika, przewidują przysługujące dodatkowo wszystkim pracownikom „będącym w stanie zatrud-

nienia w dniu 30 listopada danego roku” świadczenie tzw. tradycyjnego „barbórkowego”. I tylko tego typu świadczenie (bądź jemu podobne przywileje, które przysługują na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy) - należy do szczególnych świadczeń wymienionych w § 2 pkt 27 rozporządzenia, które oprócz ewentualnych ekwiwalentów z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych lub świadczeń na pomoce naukowe dla dzieci, nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Historycznie rzecz ujmując, tradycyjne „barbórkowe” przysługiwało w naturze. Taki charakter tego przywileju górniczego potwierdza aktualny stan prawny, który wszakże dopuszcza jego realizację również w postaci ekwiwalentu pieniężnego stanowiącego równowartość wymienionego świadczenia w naturze, określonego w art. 17 ust. 5 układu zbiorowego pracy z 21 grudnia 1991 r., obowiązującego u strony skarżącej, „w wysokości 5% średniego krajowego wynagrodzenia”. Prowadzi to do wniosku, że do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie wchodzi jedynie ściśle określone w przepisach szczególnych - kartach branżowych lub układach zbiorowych pracy - dodatkowe świadczenia niemające charakteru deputatu, takie jak wymienione w § 2 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r.: ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, oraz tylko te świadczenia przyznawane z okazji uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, które nie są nagrodami pieniężnymi wypłacanymi z tego tytułu. Ponieważ nie może być wątpliwości, że prawo honorowe, jakim jest nagroda z okazji Dnia Górnika w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia, obliczonego jak za urlop wypoczynkowy jest wypłacana z tytułu tego uroczystego dnia (§ 3 ust. 2 Karty Górnika), przeto stanowi nagrodę pieniężną przyznaną z okazji Dnia Górnika (§ 3 ust. 3 tej Karty), która nie tylko nie została wyłączona w § 2 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ale jest wyraźnie wskazanym w tym przepisie wyjątkiem względem nagród z okazji uroczystego dnia podlegających zaliczeniu do podstawy wymiaru składek. Przemawia to za interpretacją wyrażoną w zaskarżonym wyroku, że nagroda pieniężna wypłacana z okazji Dnia Górnika wchodzi do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, natomiast nie stanowi tej podstawy tradycyjne „barbórkowe” przysługujące w naturze lub ekwiwalencie stanowiącym równowartość tego świadczenia w naturze (§ 2 pkt 27 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r.). Analogiczny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w odniesieniu do nagród pieniężnych wypłacanych z

okazji Dnia Hutnika, przyjmując, że specjalne wynagrodzenie roczne wypłacane z tytułu Karty Hutnika stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2011 r., I UK 38/11).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił niemającą usprawiedliwionych podstaw skargę kasacyjną w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.

=====